

RAPORTTI OSALLISTUMISESTA
Veli-Matti Malinen, Opetushallitus

Osallistuin *Diversity in Majority Language Learning* -workshopiin Grazissa 14.-15.2.2013. Workshop oli osa MALEDIVE-projektia, jonka tavoitteena on kehittää opettajien perus- ja täydennyskoulutusta siten, että opettajat saavat työkaluja **kieli- ja kulttuuritietoisten** oppimistilanteiden rakentamiseksi omassa luokkahuoneessaan. Workshop olikin suunnattu erityisesti opettajankouluttajille ja opetussuunnitelmien kehittäjille.

Taustaksi

Koulut ovat yhä **monikielisempiä** ja **monikulttuurisempia**. Monet oppijat kuulevat koulupäivänsä aikana useita eri kieliä, ja kielten käyttäminen ei enää rajoitu vieraiden kielten tunneille.

Myös suomenkielisten oppilaiden kielellinen ympäristö on muuttunut. Yhä useammin äidinkielen ja kirjallisuuden opetusryhmissä on oppilaita, joille suomi ei ole äidinkieli ja jotka saattavat osata useampaakin suomalaisille vierasta kieltä. Koska kielitaito liittyy vahvasti ihmisen identiteettiin, koulujen toimintakulttuuria olisi kehitettävä siten, että se tukee kaikkien oppilaiden kielellisen identiteetin rakentumista.

Äidinkieli ja kirjallisuus on koulujen oppiaineena usein irrallaan vieraista kielistä, eikä äidinkielen opetusta kehitettäessä ole juurikaan pidetty esillä sen roolia **oppijoiden eri kielten rajat ylittävän kielellisen repertoarin** syntymisessä ja vahvistamisessa. Muuttunut maailma haastaa koulua tukemaan kaikkien oppilaiden monikielisyttä ja heidän kielirepertoarinsa kehittämistä.

Kaksi- tai monikielisyys on sekä **sosiaalinen** että **kognitiivinen** voimavara. Se avaa väyliä monenlaisiin yhteisöihin ja tuottaa oppijassa sellaista kielellistä tietoisuutta, joka auttaa myös oppimaan lisää.

(Eija Aallon ja Merja Kauppisen artikkelia *Tavoitteena monikielisyttä tukeva äidinkielen ja kirjallisuuden opetus* mukaillen)

Miten työskentelimme?

Workshopin ensimmäinen päivä oli vahvasti teoreettinen. Kuulimme monta sellaista esitystä, jotka käsittelivät kieli- ja kulttuuritietoisuutta tutkimustiedon sekä erilaisten kehittämishankkeiden ja niiden tulosten näkökulmasta. Kävimme myös vilkkaita keskusteluja omassa pienryhmässämme, jossa minun lisäksi oli Kyproksen, Maltan, Albanian, Saksan ja Suomen edustajat.

Toinen päivä oli käytännöllisempi: sen tavoitteena oli löytää käytännön keinoja siihen, miten opettajat voisivat luoda kieli- ja kulttuuritietoisien luokkahuoneen. Suunnittelimme ryhmässämme mm. monikielisen aineiston pohjalta opetustuokion, joka ottaisi huomioon luokkahuoneen erikieliset oppijat.

Kahden päivän kokonaisuus oli onnistunut, vaikka muutamissa kohdin ohjelmassa olisi ollut tiivistämisen varaa. Toteutus oli keskustelevalta, pohdiskeleva, ajatuksia herättävä ja niille tilaa antava, ja tunnelma oli enimmäkseen myönteinen ja innostava.

Mitä opin?

Workshop oli kokonaisuutena vaikuttava. Ymmärsin näiden kahden päivän aikana, että me emme täällä Suomessakaan enää voi rakentaa äidinkielenopetusta tai vieraiden kielten opetusta perinteisen monokulttuurisuuden varaan. Workshop vahvisti minun ymmärrystäni siitä, miten tärkeitä ja merkityksellisiä asioita kieli- ja kulttuuritietoisuus ovat oppijan identiteetin ja oppimisen sekä opetuksen järjestämisen kannalta.

Olen mukana kahdessa Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita valmistelevässä työryhmässä: *laaja-alaisia lukutaitoja ja kieli- ja kulttuuritietoisuutta* pohtivassa ryhmässä sekä äidinkieli ja kirjallisuus (suomi äidinkielenä) –ryhmässä. Sain workshopista paljon sellaista **tietoa ja ymmärrystä**, jota voin viedä mukani tähän perustetyöhön. Pidän jatkossa tärkeänä myös kieli- ja kulttuuritietoisuuden pohtimista Opetushallituksen muiden äidinkielen ja kirjallisuuden sekä vieraiden kielten asiantuntijoiden kanssa.

Workshop tarjosi lopulta melko vähän eväitä siihen, miten opettaja *käytännössä* rakentaa kieli- ja kulttuuritietoisien oppimistilanteen. Kieli- ja kulttuuritietoisuus edellyttää opettajilta uudenlaisia toimintatapoja ja ennen kaikkea **herkkyyttä nähdä, kuulla ja nostaa esiin eri kieliä ja kielimuotoja** (myös aluemurteet ja sosiaaliset murteet). Ajattelen itse, että kaikki koulun opettajat ovat omalla tavallaan myös kielen – tai oikeammin – kielten opettajia.

Workshopin jälkeen mielessäni on erityisesti kolme kysymystä:

- Millä tavalla kieli- ja kulttuuritietoisuus tulisi opetussuunnitelmien perusteisiin kirjata, jotta se saataisiin jalkautumaan myös kouluihin?
 - Millaista tukimateriaalia opetussuunnitelmien normitekstien lisäksi koulutuksenjärjestäjille pitäisi tarjota?
 - Mitkä ovat opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen mahdollisuudet tuottaa kielitietoista toimintakulttuuria?
-